

تربیت کنندگان بشر

همر

بقلم آقای محمود عرفان

سرچشمه تمدن قدیم دنیا را باید در سرزمینی جستجو کرد که ما
مشرق زمینها آترا یونان میگوئیم. فلسفه و صنعت و ادبیات در آغوش

تمدن یونان پرورش یافت و بعد رشد و بلوغ رسید و همانطور که
در دور نمای آغاز تمدن ملل قدیم بگذشته شعرا دیده میشوند که شخصیت

تاریخی آنها کاملاً روشن نیست کتاب تمدن یونان نیز با دو فصل «ایلیاد» و «ادیسه» شروع میشود که بعضی صاحب آنرا شاعری موسوم به «همر» گفته و بعضی آنرا منسوب بجمعی از شعرای اولیه یونان دانسته اند پس اگر بخواهیم ریشه فلسفه و دیانت و قوانین اجتماعی و چگونگی عواطف و زندگانی عقلی یونانرا بدست آوریم باید آنها را در اشعار شعرای اولیه یونان پیدا کنیم یعنی شعرا پیشروان فکری و عقلی روزگار بدویت یونانیان بوده و اشعار آنها مظهر تمام اوضاع و احوال بدویت یونان است در میان این شعرا کسیکه سیمای بارز دارد و اشعارش مدون گردیده و باقی مانده همان همراست که با او و دو کتاب معروف او اشاره نمودیم. همراست چه شخصی موهوم باشد که یونانیان وجود او را اختراع کرده اند و چه شاعری باشد که وجود خارجی داشته است اشعار او جلوه گاه تربیت و تمدن یونان است و دنیای کنونی وارث آن تربیت و تمدن. پس سزاوار است همراست در مقدمه «تربیت کنندگان بشر» قرار دهیم

همراست سرگذشت پهلوانان و جنگها و مسافرت های آنانرا برای یونانیانی که نه کتاب و نه مدرسه و نه ته آثر داشتند باهنگام منظوم میخواند و چنگ خود را مینواخت و هر جا که میرفت مردم بگردش جمع شده قصه هایش را با شوق و رغبت گوش میدادند و برخی چنان شیفته وی میگرددند که هر جا سفر میکرد بدنهایش میشتافتند. چون آن حکایات با کلمات و آهنگ ساده ترکیب یافته بود حفظ آنها چند از اشکال نداشت جوانانیکه دلبستگی بان اشعار پیدا کردند بقدری گفتار همراست را گوش فرا دادند که آن حکایاترا با همان آهنگها حفظ نمودند و هر جا که سفر کردند برای مردم خواندند تا قسمت بزرگی از اشعار همراست در تمام یونان

معروف گردانیدند

همر بعد از مرگش بقدری در دنیا اهمیت پیدا نمود که چهل شهر افتخار تولد کاه بودن او را ادعا کردند و چون جزیره «کی اوس» مسقط الرأس همز شناخته شد تمام شهرهای یونان هر سال هدایائی بقبر شاعر میفرستادند

اکنون سرگذشت او را از کتابی که دو سال قبل نگارنده ترجمه نموده و بنام «همروایلیاد» انتشار یافته است خلاصه و نقل مینمائیم: —
همر تنها داهیه ایست که در طول سه هزار سال نام خود را از دستبرد فراموشی حفظ نموده و در میان جزر و مد افکار و زیر و رو شدن رسوم و تقالید بشر اهمیت مقام خویش را از کف نداده است

لیکورک در اسپارت و سلن در آتن مفهوم قواعد و قوانینی که ممکن بود از گفتار همز پیدا کرد کمکی در قوانینی که میخواستند وضع کنند میدانستند. ارسطو بقدری فریفته و مجذوب لطافت بیان و حلاوت ذوق همز گردیده که میگوید همز زاده ارباب انواع بود. ویر ژیل شاعر معروف روم منظومه خود را بسبب اشعار همز ساخته و یکی از قهرمانان کتاب همز را که (اند) نامیده شده است پهلوان داستان رزمی خود قرار داده است. خواندن کتابهای همز در مدارس کنونی دنیا از تکالیف کلاسی است حتی مدرسه امریکائی طهران نیز کتاب (ادیسه) این شاعر معروف را تدریس مینماید

زمان حیات و ظهور او درست روشن و مشخص نیست هرودوت مورخ یونانی که در آغاز قرن پنجم قبل از مسیح میزیسته ظهور همز را بچهار صد سال قبل از خود نسبت میدهد. در کتابهای قدیم فارسی کسبکه نامی از همز برده میر خواند صاحب تاریخ روضه الصفاست که

در جلد اول کتاب خود چند سطر مبهم راجع بهم می نویسد و ظهور ویرا به پانصد و شصت سال قبل از بعثت موسی می رساند

ایلیاد که اولین کتاب معروف اوست حوادث جنگ سهمگین یونان و تروا را حکایت میکند ، صف آرائی سپاه طرفین و صفات پهلوانان و جنگهای آنها را شرح میدهد و با این شعر شروع میشود

«ای ربه النوع شعر . تغنی کن و از قهر و غضب آشیل حکایت نما»

این کتاب از شانزده هزار بیت ترکیب یافته و مشتمل بر بیست و چهار سرود است و در هر سرودی قسمتی از وقایع جنگ را بیان میکنند حوادث داستان چهارصد سال قبل از همر واقع شده و در آن زمان مملکت تروا از جنوب آسیای صغیر تا بغاز داردانل امتد گردیده و یونان از مالک کوچکی تشکیل یافته بود که با یونان روابط نژادی و تجاری داشتند . پاریس پسر پریام پادشاه تروا شاهزاده بود سرمست جوانی و زیبایی از پایتخت مملکت با سپارت سفر کرد و از طرف پادشاه این مملکت پذیرائی شایسته ای از او بعمل آمد ولی پس از ورود او با سپارت چون پادشاه اسپارت کاری لازم برایش پیش آمد مجبور شد از اسپارت خارج شود و هلن را که زوجه او و زیبا ترین زنان عصر خود بود سفارش کرد از شاهزاده تروائی پذیرائی لازم بنماید . هلن در دام محبت پاریس گرفتار شد و پاریس نیز دوستی هلن را بجان و دل خریده گفت و نوس ربه النوع عشق یاو وعده داده است که زیباترین زنان دنیا بزوجیت وی خواهد رسید خلاصه پاریس هلن را و داشت که شوهر و خانه اش را ترک کند و با او بکشتی رفته همپا تر و او شوند و قتی که پادشاه اسپارت برگشت و واقعه را شنید سرگند یاد کرد که دمی نیاسید تا پاریس را بکفر کار زشت خود برساند

تمام طوائف یونان آمادهٔ جنگ شدند و ریاست کل قشورترا به «آگاممنن» برادر پادشاه اسپارت تفویض نموده بسمت تروا عزیمت کردند. مدت ده سال تروا در محاصرهٔ سپاه یونان بود و در طول این مدت جنگهای سخت و خونین واقع گردید و بواسطهٔ تدبیری که بخاطر یکی از با هوشترین سرداران یونان رسید تروا بتصرف یونانیان در آمد، داستان ایللیاد جنگهای سال دهم محاصرهٔ تروا را حکایت میکند

منظومهٔ دیگر همر موسوم است به «ادیسه» که گویند شاعر آنرا در زمان پیری بنظم درآورده و موضوعش مسافرت ادیس باولیس سردار مشهور و با ذکاوت سپاه یونانست که برای تصرف تروا حیلہ بکار برد. کتاب «ادیسه» مراجعت او را از تروا بیونان شرح میدهد و مدت ده سال که در دریا راه را گم کرد و سرگردان ماند و با مصائبی سخت دچار گردید حکایت مینماید، داستان ادیسه مانند ایللیاد از بیست و چهار سرود ترکیب یافته است.

هر کس بخوهد درست تأثیر منظومات همر را در تمدن و تربیت یونانی درک کند و طنینی که سرودهای این شاعر نابینا و سالخورده دنیای قدیم در ادبیات دنیای کنونی افکنده است بشنود بدون خواندن (ایللیاد) و (ادیسه) میسر نیست. اگر این دو کتاب را خواند شاید با ارنست رنان (۱) هم آواز شود و بگوید «هزارسال که بر قرن ما گذشت تمام کتبی که در قرن ما وجود دارد بگوشهٔ بی اعتنائی خواهد افتاد و تنها يك کتاب که منظومهٔ همر باشد باقی خواهد ماند»

(۱) فیلسوف فرانسوی در ۱۸۲۳ متولد و در ۱۸۹۲ وفات یافت